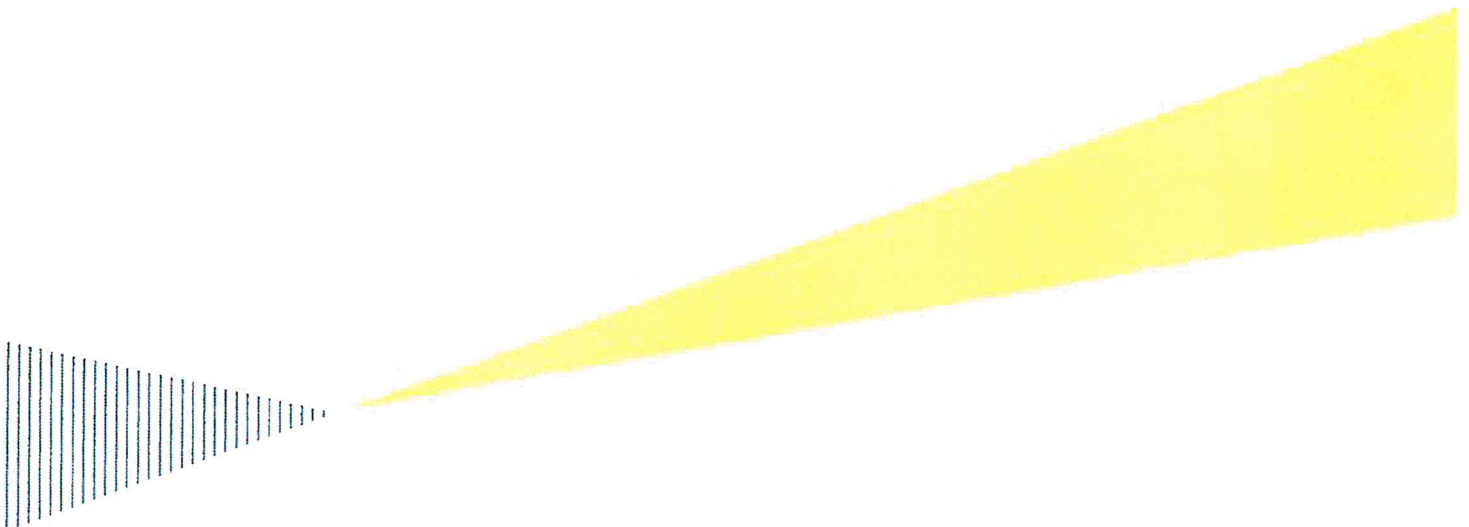

Östra Göinge kommun

Placerade barn och ungdomar

Building a better
working world

Innehåll

1. Sammanfattning.....	2
2. Inledning.....	4
2.1. Bakgrund	4
2.2. Uppdrag och syfte.....	4
2.3. Revisionsfrågor.....	4
2.4. Revisionskriterier	4
2.5. Ansvarig nämnd.....	5
2.6. Metod.....	5
2.7. Projektorganisation och kvalitetssäkring	5
3. Lagstiftning, föreskrifter och kommunens mål/riktlinjer.....	6
3.1. SOL	6
3.2. LVU	6
3.3. Socialstyrelsens råd och allmänna föreskrifter	7
3.3.1. Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9).....	7
3.3.2. Ansvar för barn och unga i familjehem, jourfamiljehem och hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11).....	7
3.4. Kommunfullmäktiges mål	7
3.5. Mål från KSIU	7
3.6. Rutiner inom förvaltningen	8
4. Verksamhetsområdet stöd och omsorg.....	9
4.1. Läget inom utredningsenheten.....	9
4.2. Antal placeringar.....	9
4.3. Förebyggande arbete och öppenvårdsinsatser	9
5. Familjehem.....	11
5.1. Stöd genom familjehem	11
5.2. Kvalitetskrav på familjehemmen.....	11
5.3. Rekrytering, utredning och kontroller.....	12
5.4. Utbildning och handledning.....	12
5.5. Kontakter och uppföljning av familjehemmet under placeringstiden	12
5.6. Sammanbrott och systematiska förbättringsåtgärder	12
6. Uppföljning av placerade barn/unga	14
6.1. Överväganden	14
6.2. Barnsekreterare och uppföljning av placerade barn/unga	14
6.3. Möjligheten för placerade/barn och ungdomar att "slå larm".....	14
7. Iakttagelser i samband med stickprov	16
8. Slutsatser och rekommendationer	18
9. Intervjuade personer i granskningen	21

1. Sammanfattning

Ernst & Young har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Östra Göinge kommun granskat hur kommunstyrelsen/individuskottet säkerställer att barn och ungdomar som placerats i familjehem tillförsäkras möjlighet att utvecklas och växa upp under trygga och goda förhållanden.

KSIU/socialnämnden har ett "samhälleligt föräldraansvar" för de barn och ungdomar som har placerats i familjehem eller HVB-hem. Lagstiftningen anger att KSIU/socialnämnden ansvarar för att barnen/ungdomarna växer upp under trygga och gynnsamma uppväxtförhållanden samt har det skydd/stöd som de behöver.

Vår sammanfattande bedömning är att KSIU mer kraftfullt måste styra genom mål och uppdrag samt krav på återrapportering. Vi ser vikten av att KSIU uttalar vad som ska tillförsäkras barn och unga som placerats i familjehem eller annat boende. Kvalitetskrav bör också uttalas beträffande familjehemmen. Vår bedömning är att KSIU måste bli tydligare beträffande placerade barn och ungdomars trygghet och att de ska ha goda uppväxtförhållanden.

Beträffande uppföljning har vi konstaterat att såväl KSIU som förvaltningen allvarligt har brustit när det gäller överväganden om en placering ska fortsätta eller upphöra. Socialtjänstlagen anger att socialnämnden minst var sjätte månad ska göra ett övervägande - vilket inte har följts. Det tyder på en svag egenkontroll och intern kontroll. Emellertid kan vi konstatera att problemet har uppmärksamats och förbättringsåtgärder har vidtagits. Vi ser vikten av utbildningsinsatser riktade till KSIU för att liknande händelser inte ska inträffa.

Vi har också noterat att förvaltningen saknar dokumenterade anvisningar och rutiner när det gäller familjehem och placerade barn/ungdomar. Vår bedömning är att KSIU måste följa upp att rutiner tas fram beträffande handläggningen av familjehem och placerade barn/unga. I annat fall finns en påtaglig risk att det inte finns samsyn, att personalen tillämpar olika arbetssätt och att förvaltningen inte har en tillfredsställande tillsyn över placerade barn/ungdomar.

Numera finns det två barnsekreterare som arbetar med fokus på de placerade barnen/ungdomarna och en familjehemssekreterare som arbetar med fokus på familjehemmen – vilket är positivt. Det innebär kvalitetsförbättringar avseende uppföljningen av de placerade barnens/ungdomarnas livssituation och förbättrat stöd till familjehemmen.

Vår sammanfattande bedömning är att KSIU kraftfullt måste utveckla sin styrning och uppföljning avseende placerade barn och ungdomar samt familjehem. KSIU måste också säkerställa följsamheten till lagstiftningen och att det finns en rättssäker hantering av ärenden gällande barn och ungdomar.

Vi lämnar följande rekommendationer beträffande förbättringsområden:

- Att KSIU får utbildning i socialtjänstlagen och det ansvar som åvilar socialnämnden.
- KSIU bör uttala kvalitetskrav och kvalitetsgarantier beträffande familjehemmen samt vad placerade barn/unga och deras närstående kan utkräva och förvänta sig.
- Anvisningar och rutiner måste tas fram rörande socialtjänstens arbete med familjehem och placerade barn/ungdomar.
- Nämnden bör försäkra sig om att barnet/den unge får tillräckligt med besök och egen tid med besökande socialsekreterare samt att innehållet i besöket dokumenteras.

- Säkerheten runt placerade barn och ungdomar bör klargöras liksom möjligheten att slå larm och snabbt komma i kontakt med socialtjänsten vid otrygghet. Det gäller särskilt de mindre barnen.
- De familjehem som anlitas direkt av kommunen bör tillförsäkras utbildning.
- KSIU måste säkerställa följsamheten till Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter SOSFS 2011:9 och SOSFS 2012:11.
- KSIU bör emellanåt utvärdera sitt eget arbete genom att exempelvis ta del av hela livsberättelser samt de beslut och insatser som tagits över tiden i enskilda ärenden. Genom en sådan utvärdering kan viktig kunskap inhämtas om både det som blivit positivt och mindre bra. Det ger viktiga erfarenheter i styrningen och uppföljningen av arbetet med barn och ungdomar.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Revisorerna har i sin väsentlighets- och riskbedömning sett det som angeläget att granska hur kommunstyrelsen/individutskottet säkerställer tryggheten och säkerheten för placerade barn och ungdomar. Granskningen sker mot bakgrund av de redovisningar som gjorts i TV och annan media av "förlorade barndomar". Det är vuxna som trätt fram och berättat om sin svåra uppväxttid och samhällets svek genom bristande tillsyn och uppföljning av placeringen.

Revisorerna vill genom granskningen förvissa sig om att socialnämnden följer upp barn och ungdomar som har blivit placerade samt förvissas om att de har ett gott och tryggt omhändertagande.

2.2. Uppdrag och syfte

Ernst & Young har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna granskat kommunstyrelsens individutskotts (KSIU:s) verksamhet kring placerade barn och ungdomar.

Syftet är att granska hur kommunen säkerställer att barn och ungdomar som placeras i familjehem tillförsäkras möjlighet att utvecklas och växa upp under trygga och goda förhållanden.

2.3. Revisionsfrågor

Utifrån syftet med granskningen har följande revisionsfrågor besvarats:

- ▶ Vad säger lagstiftning och kommunens mål/policy om uppföljning av placerade barn och ungdomar? Finns rutiner inom socialtjänsten?
- ▶ Vilka krav ställer kommunstyrelsen på familjehem? Vilka kontroller görs före och under placering?
- ▶ Hur säkerställer kommunstyrelsen att barnet/den unge regelbundet får besök från socialtjänsten och att placeringen hålls under uppsikt? Vilken återkoppling kräver nämnden från genomförda besök?
- ▶ Hur ofta görs omplaceringar av placerade barn/unga? Vidtas systematiska förbättringsåtgärder inom socialtjänsten vid avvikelser i placeringen?
- ▶ Vart kan barnet/den unge vända sig om placeringen av olika anledningar inte fungerar? Vet barnet/den unge vem han/hon kan kontakta?
- ▶ Har kommunstyrelsen en god uppföljning av placerade barn/ungas förhållanden och trygghet?

2.4. Revisionskriterier

I denna granskning utgörs de huvudsakliga revisionskriterierna av:

- ▶ Socialtjänstlagen, 2001:453 (SOL)
- ▶ Lag med särskilda bestämmelser av vård av unga, 1990:52 (LVU)

- ▶ Föreskrifter från Socialstyrelsen
- ▶ Kommunfullmäktiges mål och riktlinjer beträffande arbetet med barn och unga i behov av stöd och hjälp
- ▶ Socialnämndens mål, riktlinjer och rutiner för arbetet med barn och ungdomar

2.5. Ansvarig nämnd

Granskningen avser kommunstyrelsens individutskott (KSIU). Kommunstyrelsens individutskott har de uppgifter som ankommer på socialnämnden enligt socialtjänstlagen.

2.6. Metod

Granskningens genomförande har baserats på intervjuer och genomgång av för granskningen relevant dokumentation.

Stickprov har gjorts av 8 slumpmässigt utvalda placeringar under 2013.

2.7. Projektorganisation och kvalitetssäkring

Granskningen har utförts av Iréne Dahl, certifierad kommunal revisor och Lars Eriksson, certifierad revisor, har svarat för kvalitetssäkringen.

Utöver vår interna kvalitetssäkring har samtliga intervjuade fått möjlighet att komma med synpunkter på rapportutkastet. Detta för att säkerställa att revisionsrapporten bygger på korrekta fakta och uttalanden.

3. Lagstiftning, föreskrifter och kommunens mål/riktlinjer

Socialt barnvårdsarbete kan vara allt från allmänt förebyggande och frivilliga insatser till skyddsåtgärder. En placering av barn/unga kan ske frivilligt eller genom tvång. Socialtjänstens arbete med barn och unga styrs främst av socialtjänstlagen (SOL) och Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

I Östra Göinge kommun ansvarar kommunstyrelsens individutskott för de uppgifter som enligt socialtjänstlagen åvilar socialnämnden.

3.1. SOL

SOL markerar att socialnämnden är samhällets yttersta skyddsnät. Socialnämnden har ålagts ett särskilt ansvar för barns uppväxtvillkor och skydd/stöd. Nämnden är skyldig att utreda enskilda barns behov och arbeta såväl förebyggande som med avhjälpande insatser. När socialtjänsten får kännedom om att ett barn/ungdom behöver hjälp och stöd ska socialnämnden utan dröjsmål inleda en utredning.¹ Beträffande ansvaret för placerade barn och ungdomar har socialnämnden enligt SOL bland annat skyldighet att:²

- Utreda förutsättningarna hos de hem som skall ta hand om barn/unga.
- Skriva avtal med familjehemmet som visar nämndens respektive familjehemmets åtaganden avseende barnets/den unges behov av stöd och skydd under placeringen³.
- Familjehemmen ska få den utbildning och det stöd som behövs samtidigt som föräldrar ska få råd, stöd och annan hjälp.
- Säkerställa att vården är god och att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och närstående.
- Verka för att barnet/den unge får god vård och god fostran och gynnsamma uppväxtförhållanden. Nämnden ska även verka för att barnen/de unga får lämplig utbildning och den hälso- och sjukvård som de behöver.
- Noga följa vården av barn/unga som vårdas i familjehem, jourhem och hem för vård eller boende
- En särskilt utsedd socialsekreterare ska svara för kontakterna med barnet/den unge.
- Minst en gång var sjätte månad överväga om vården ska fortsätta.

3.2. LVU

Den som är under 18 år kan beredas vård med tvång enligt LVU. LVU kan bli aktuell om det finns brister i omsorgen eller andra omständigheter som påtagligt riskerar att skada barnet/den unges hälsa och utveckling.⁴ Vård kan också ges om den unge allvarligt utsätter sin hälsa och utveckling för risker genom missbruk, kriminalitet eller annat socialt nedbrytande beteende.⁵

Beslut om vård enligt LVU meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan från socialnämnd. Enligt LVU ska socialnämnden överväga fortsatt placering var sjätte månad.

---

¹ SOL, 11 kap, § 1

² SOL, 6 kap.

³ SOL, 6 kap, § 6 a

⁴ LVU, § 2

⁵ LVU, § 3

3.3. Socialstyrelsens råd och allmänna föreskrifter

3.3.1. Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9)

Enligt Socialstyrelsens råd och allmänna föreskrifter ska det inom socialtjänsten finnas ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Syftet är att klargöra processer och rutiner samt säkerställa en fortlöpande uppföljning och kontroll för att i ett tidigt skede kunna uppmärksamma och åtgärda missförhållanden.

3.3.2. Ansvaret för barn och unga i familjehem, jourfamiljehem och hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11)

Rekrytering av familjehem har hittills varit ett oreglerat område men Socialstyrelsen har tagit fram föreskrifter och allmänna råd om socialtjänstens ansvar för barn och unga i familjehem, jourfamiljehem eller hem för vård eller boende. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd gäller sedan 1 oktober 2012. Det betyder att socialnämnden numera har ett stöd att tillgå i frågan.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd påtalar vikten av att socialtjänsten ska utöva egenkontroll - med den frekvens - och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. Egenkontroll som avser placerade barn bör innefatta insamling av bland annat:

- Hur ofta socialsekreterare har besökt och samtalat med visst barn
- Barnens erfarenheter av och synpunkter på vården
- Vårdnadshavarnas och familjehemmens erfarenheter av socialnämndens råd, stöd och hjälp
- Orsakerna till omplaceringar och oplanerade avslut av placeringar

Det framgår av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd hur familjehem ska utredas och bedömas. Det framgår också att socialnämnden inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet ska fastställa rutiner för hur vården av barn/unga i familjehem eller hem för vård eller boende ska planeras och följas upp.

Nämnden ska även fastställa rutiner som säkerställer att en utredning inleds i enlighet med SOL när barn/unga som vårdas i familjehem eller hem för vård eller boende kan behöva ges ytterligare insatser eller omplaceras.

3.4. Kommunfullmäktiges mål

Kommunfullmäktige har inte uttalat något specifikt mål eller direktiv beträffande kommunens ansvar för barn och ungdomar som placerats i familjehem eller på institution.

3.5. Mål från KSIU

KSIU har inte uttalat något specifikt mål eller uppdrag som gäller placerade barn och ungdomar. Det har inte heller uttalats några kvalitetskrav beträffande familjehemmen eller vad som ska tillförsäkras placerade barn och ungdomar i form av trygghet och gynnsamma uppväxtförhållanden.

3.6. Rutiner inom förvaltningen

Vid granskningstillfället saknas rutinbeskrivningar för hur ärenden som rör placeringar av barn/unga ska handläggas och följas upp liksom hur familjehem ska utredas och följas upp. Enligt de intervjuade har utvecklingsarbete påbörjats med att ta fram rutiner. Det för säkerställande att handläggarna arbetar på ett enhetligt sätt.

Numera ska det finnas ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete inom socialtjänsten. Socialtjänstens utredningsenhet har i dagsläget inget sådant system men visst utvecklingsarbete har påbörjats. Rutinerna som ska tas fram kommer att bifogas till kvalitetsledningssystemet. Den rutin som tagits fram hittills gäller Ungdomsboendet för ensamkommande flyktingbarn i Glimåkra.

4. Verksamhetsområdet stöd och omsorg

4.1. Läget inom utredningsenheten

Inom verksamhetsområdet stöd och omsorg finns en utredningsenhet med 17 medarbetare och inom enheten finns gruppen barn/ungdom. Gruppen barn/ungdom består av 8 medarbetare varav en har uppdraget att svara för utredning och uppföljning av familjehem och två för uppföljning av placerade barn/unga. Inom enheten finns en halv tjänst som arbetar med ensamkommande flyktingbarn.

Enligt de intervjuade har det varit turbulens bland personalen inom enheten. Det har varit hög personalomsättning och det är främst nyutexaminerade socionomer som sökt lediga tjänster. Därtill har det varit byten på socialchefstjänsten, tjänsten som chef för utredningsenheten samt sjukskrivningar och föräldraledigheter bland personalen.

Sedan maj och augusti finns såväl en ny chef för utredningsenheten som en ny socialchef. Båda har påbörjat arbete för att stärka upp rutiner, arbetsledning och arbetssätt.

Det framgår av intervjuerna att arbetssituationen har varit svår inom utredningsenheten. Exempel på brister som enligt de intervjuade håller på att åtgärdas:

- Handläggarna har inte haft chefsstöd vilket inneburit att relativt oerfarna socialsekreterare har fått ta ett stort ansvar.
- Brister i genomförandeplaner
- Överväganden om fortsatt placering har inte gjorts i tid dvs. varje halvår vilket socialtjänstlagen föreskriver
- Journaler saknar dokumentation beträffande överväganden
- Brister i uppföljningen av placerade barn/unga
- Svag dokumentation utifrån barnperspektivet beträffande placeringarna
- Ostrukturerade arbetssätt
- Avsaknaden av chef/ledarskap har gjort att socialsekreterare varit tvungna att vända sig direkt till KSIU vid misstanke om LVU.

4.2. Antal placeringar

Vid granskningstillfället⁶ finns 36 barn/unga placerade i familjehem (jourfamiljehem och familjehem) och 10 i HvB (hem för vård eller boende). Av placeringarna i HvB avser 7 ensamkommande flyktingbarn.

Enligt de intervjuade har Östra Göinge kommun många placeringar i förhållande till befolkningen.

4.3. Förebyggande arbete och öppenvårdsinsatser

De många placeringarna av barn/unga förklaras delvis med att kommunen saknar förebyggande socialt arbete riktat till familjer.

---

⁶ 2013-11-06

Föräldrar som brister i sin omsorg om barn/ungdomar kan få visst stöd genom Öppenvårdsgruppen. Gruppen erbjuder insatser om det finns ett missbruk samt stöd i föräldrarollen genom handledning och samtal. Tidigare fanns möjlighet till föräldrautbildningar men den servicen uppges gå på sparlåga.

De intervjuade påtalar vikten av metodutveckling beträffande det förebyggande arbetet samt att tidiga insatser är viktiga för att förebygga en placering. Det förebyggande arbetet riktat till barn och familjer är ett kommande utvecklingsområde inom socialtjänsten.

5. Familjehem

5.1. Stöd genom familjehem

Det finns barn och ungdomar som av olika skäl inte kan bo kvar hos sina föräldrar utan behöver bo i en annan familj för längre eller kortare tid. Främsta skälet till en placering är omsorgssvikt och att föräldrar inte förmår att ge sina barn den omsorg som de behöver. Flertalet placeringar sker frivilligt (enligt SOL) men ibland blir det nödvändigt med tvångsomhändertaganden (LVU).

Det finns olika typer av familjehem:

Jourfamiljehem – ett hem som tar emot barn/unga tillfälligt, dvs. akuta placeringar. Östra Göinge kommun har ett arvoderat familjehem som finns i ständig beredskap. Det finns också tillgång till två andra familjehem och de ersätts när de har placeringar. I specifika lägen har jourfamiljehemsplats köpts in från VoB Syd.

Familjehem – ett hem som anlitas direkt av kommunen för en längre period, eller stadigvarande, för vård och fostran när barn/unga av olika anledningar inte kan bo hos sina biologiska föräldrar. Enligt de intervjuade anlitas 95 % av familjehemmen direkt av Östra Göinge kommun.

Konsulentstödda familjehem – företag/organisation anlitas som tillhandahåller familjehem. Företaget/organisationen svarar för stöd till familjehemmet och ibland även till barnet/den unge. Inom företaget/organisationen finns tillgång till exempelvis familjehemskonsulten, jour-system dygnet runt, terapeuter och utbildning. De konsulentstödda familjehemmen fråntar inte socialnämnden ansvaret. Östra Göinge använder konsulentstödda familjehem i vissa ärenden.

Familjehem som anlitas direkt av KSIU får en ekonomisk ersättning som är uppdelad i omkostnadsersättning och en arvodesdel. Östra Göinge kommun ersätter dessa familjehem i enlighet med de rekommendationer som lämnas från Sveriges Kommuner och Landsting. De konsulentstödda familjehemmen som anlitas via en organisation eller ett företag har en egen prissättning.

5.2. Kvalitetskrav på familjehemmen

I dagsläget finns inga direkt uttalade kvalitetskrav på familjehemmen från fullmäktige eller KSIU. Enligt de intervjuade ska hemmen ha en personlig trygghet och mognad samt en stabil familjesituation. Familjehemmen ska också ha förståelse för och kunskap om utsatta barns situation. I familjehemmets uppdrag ingår även att stödja barnets relationer till den biologiska familjen och arbeta för en god kontakt.

Det är KSIU som tar beslut om att godkänna familjehemmet och att hemmet ska vara hem för ett visst barn. Enligt de intervjuade ställer utskottet ingående frågor om hemmet och vad som gör att barn och hem anses passa ihop.

5.3. Rekrytering, utredning och kontroller

Familjehemssekreteraren är ansvarig för rekrytering, utredning och bedömning och har även en medhjälpare socialsekreterare i gruppen öppenvård. Familjehemmen som anlitas direkt av socialnämnden rekryteras huvudsakligen genom de kontaktnät som socialtjänsten har byggt upp genom åren. Det är ofta familjer som socialtjänsten har goda erfarenheter av som familjehem eller kontaktfamilj. Det händer också att helt nya familjer hör av sig och anmäler sitt intresse för att bli familjehem. Familjehem skaffas också genom samverkan med andra kommuner och genom den privata kontaktförmedlingen Familjehemsbanken. Familjehemsbanken har tillgång till familjer som anmält sitt intresse för att vara familjehem.

Familjehemssekreteraren svarar för utredning av tilltänkt familjehem och hemmet utreds enligt den s.k. "Nya Kälvestensmetoden". I samband med utredningen görs hembesök och socialtjänsten begär in registerutdrag från polis. Uppgifter hämtas från försäkringskassa, kronofogdemyndighet och socialtjänsten. Referenser inhämtas också på fosterföräldrarna var för sig och särskilt noterar handläggarna i sin utredning hur hemmet hanterar sina egna barn. I vissa ärenden köps utredningstjänster vilket betyder att ett visst företag bistår med utredningen.

I de fall när det redan finns en gammal utredning på hemmet eller om en annan kommun gjort utredning på den tilltänkta familjen görs en kompletterande utredning. En kompletterande utredning görs även när det skett förändringar i familjehemmet.

5.4. Utbildning och handledning

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd ska socialnämnden svara för att familjehemsföräldrarna får handledning och fortbildning.

I dagsläget erbjuds inte familjehemmen några utbildningsinsatser från KSIU/utredningsenheten innan en placering eller under placeringstiden. Det finns inget utbildningsprogram från kommunens sida som är riktat till familjehemmen. Däremot bjuds hemmen in till träffar med föreläsning 2 gånger årligen. Vid behov köps utbildningsinsatser till familjehemmen från andra kommuner.

Tidigare har förvaltningen köpt in extern handledning till familjehemmen. Ett förslag finns att handledningen framöver ska ske från utredningsenheten.

5.5. Kontakter och uppföljning av familjehemmet under placeringstiden

Enligt SOL och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd ska familjehemmen numera ha tillgång till en egen familjehemssekreterare inom socialtjänsten. Det kan Östra Göinge kommun erbjuda genom familjehemssekreteraren. Den tjänsten svarar förutom utredningar även för stödinsatser, uppföljning och kontakter med familjehemmet under placeringstiden.

5.6. Sammanbrott och systematiska förbättringsåtgärder

Omplaceringar förekommer emellanåt och när så sker görs i dagsläget ingen avvikelserapportering eller speciell utredning/analys av vad som gick fel. Däremot diskuterar gruppen vad som hände.

Building a better
working world

Enligt kvalitetsledningssystemet ska en avvikelse rapporteras och därefter utredas/analyseras för att komma fram till vilka förbättringsåtgärder som behöver vidtas. Det arbetssättet saknas i nuläge.

6. Uppföljning av placerade barn/unga

6.1. Överväganden

Enligt SOL ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården av placerade barn/unga ska fortsätta. Det har funnits brister beträffande KSIU:s följsamhet till socialtjänstlagens krav och överväganden har inte gjorts som föreskrivs. De intervjuade är medvetna om bristen och uppger att även KSIU är bekymrade över hur frågan har hanterats tidigare. De intervjuade uppger att en skärpning har gjorts inom förvaltningen och att KSIU kräver ordning och reda. Missade överväganden uppges bero på den tidigare personalsituationen och att KSIU har förlitat sig på förvaltningen.

De intervjuade uppger att KSIU är engagerade och har en hög strävan att placerade barn och unga ska få ett tryggt omhändertagande. Utskottet efterfrågar information och uppföljning på särskilda ärenden.

6.2. Barnsekreterare och uppföljning av placerade barn/unga

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd bör barn och unga få besök av socialsekreterare minst 4 gånger per år. Yngre barn och de som nyligen blivit placerade bör få tätare besök. Socialstyrelsen anger att det inom socialtjänsten ska finnas barnsekreterare som följer upp placerade barn/ungdomar.

Östra Göinge har sedan några månader tillbaka tilldelat två socialsekreterare uppdraget att vara barnsekreterare. Barnsekreteraren har uppgiften att fortlöpande hålla kontakten med placerade barn/ungdomar och deras biologiska föräldrar. Det betyder att barnen/ungdomarna vet vem som är deras kontaktperson. Barnsekreteraren ska bygga upp ett förtroende med barnet/den unge och göra regelbundna hembesök och prata enskilt med den placerade. De intervjuade påtalar vikten av att barnsekreteraren lär känna barnet/den unge och får ett förtroende. Tillgången till barnsekreterare ses som en kvalitetshöjande faktor och en säkerhetsfaktor.

Enligt de intervjuade ska dokumentationen stärkas och det ska framgå att barnsekreteraren haft enskilt samtal samt vad samtalet handlat om. Det ska vara möjligt att följa barnet/den unges situation över tiden och barnsekreterarens besök och innehållet i samtalen.

Alla placerade barn/ungdomar ska ha en vårdplan och en genomförandeplan. Planerna anger vilka mål som ska uppnås för barnet/den unge med placeringen och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå dit. Planerna ska följas upp fortlöpande. Enligt de intervjuade finns vårdplaner men det har funnits brister beträffande genomförandeplaner. Numera finns ett tydligt direktiv från förvaltningens ledning att det ska finnas genomförandeplaner och de intervjuade bedömer att det i stort är genomfört.

6.3. Möjligheten för placerade/barn och ungdomar att "slå larm"

De intervjuade påtalar att barnsekreterarna ska vara lyhörda för hur det placerade barnet har det. Enligt de intervjuade är de större barnen och ungdomarna väl medvetna om hur de kan kontakta socialtjänsten. För de yngre barnen kan det vara svårare att slå larm, där blir det främst upp till barnsekreteraren att lyssna in hur barnet har det i samband med hembesök och genom bland annat förskola/skola.

Frågan om säkerhet och möjlighet för placerade barn/ungdomar att slå larm vid eventuella missförhållanden har inte närmare diskuterats inom KSIU eller förvaltningen. Det påtalas i intervjuerna att det finns en social jour som kan kontaktas på icke kontorstid.

7. Iakttagelser i samband med stickprov

En stickprovsundersökning har gjorts (2013-10-29) av akter gällande åtta barn och ungdomar som under längre eller kortare tid har varit föremål för en placering i familjehem enligt SOL eller LVU. Syftet med stickproven är att få en bild av om barn/unga får regelbundna besök och hur ofta omplaceringar görs.

Stickproven har tagits fram slumpmässigt och det var 4 flickor och 4 pojkar som plockades ut. Av dessa var 6 placerade enligt LVU och 2 enligt SOL. Flertalet är placerade på grund av omsorgsbrister, en på grund av våld i familjen och en på eget beteende. Barnen/ungdomarna är födda mellan 2013 och 1994.

Varje ärende/placering har en vårdplan, genomförandeplan och journal som beskriver händelseförloppet och de kontakter som tas i ärendet. Genomförandeplanen innehåller mål, insats och tidsram när det gäller barnets hälsa, utbildning, känslö- och beteendemässiga utveckling, identitet, familj och sociala relationer, socialt uppträdande samt förmågan att klara sig själv. De vårdplaner och genomförandeplaner som skrivits ut i samband med stickprovet är inte daterade eller undertecknade. Enligt de intervjuade ska det i flertalet ärendeakter finnas undertecknade planer.

Följande iakttagelser har gjorts:

- Journalen ska beskriva barnets/den unges livssituation och händelseutvecklingen över tiden samt relationen med biologiska föräldrar, familjehemsföräldrar och förskola/skola mm. Journalföringen är inte alltid sammanhängande vilket försvårar att följa händelseförloppet.
- Det saknas redogörelser för vad som framkommit i samband med överväganden om fortsatt placering samt vilket beslut som tagits i frågan.
- Det framgår av journalerna att socialtjänsten haft fortlöpande kontakt med familjehemmen och främst med familjehemsmamman. Huvudsakligen har förvaltningen fått information om det placerade barnet/ungdomen genom telefonkontakt med familjehemmet/familjehemsmamman och besök i familjehemmet. Information om barnet/den unge har också erhållits genom de biologiska föräldrarna.
- Journalanteckningar avseende två ärenden visar med tydlighet att socialsekreteraren har pratat enskilt med barnet/den unge och dokumenterat vad som framkommit vid dessa samtal och möten. I flertalet av de granskade placeringarna beskrivs barnets/den unges situation utifrån socialsekreterarens iakttagelser, familjehemmets syn och bedömning samt de biologiska föräldrarnas erfarenhet. Därmed har den placerades situation beskrivits utifrån någon annans synsätt.
- Dokumentationen visar att socialtjänsten har fortlöpande kontakt med biologiska föräldrar och andra närstående. Noteras kan att flera av de biologiska föräldrarna tar mycket tid och energi från såväl handläggare som familjehem. I flera fall har de biologiska föräldrarna en inverkan på barnet/den unge som påverkar anpassningen i familjehemmet. De biologiska föräldrarnas aktivitet gör också att socialtjänstens fokusering riskerar att flyttas från barnet/den unge till föräldrarna.

- Det finns redogörelser för kontakter med förskola/skola och information har inhämtas från förvaltningen genom telefonkontakt och besök i skola/förskola. Även familjehemmen lämnar rapport om hur det fungerar i förskola och skola. Några av barnen/ungdomarna har fått byta skola flera gånger.
- Hälsan följs upp med familjehemmet och kontakter tas med sjukvården när så behövs.
- I två fall av omhändertagande enligt LVU har det efter kort tid konstaterats att inget vårdbehov förelåg.
- Polishandräckning har rekviderats i samband med placering.
- I fyra ärenden finns beslut om besöksförbud, övervakat umgänge och/eller skyddat boende/hemlighållande av boendeort.
- Ett familjehem har påkallat diskussion med socialtjänsten beträffande säkerheten för familjen och placerat barn/ungdom.
- Sammanbrott har skett i två placeringar. Ingen utredning eller analys har gjorts av orsaken. Förklaring i det ena fallet är att familjehemspappan har fått nog och i det andra fallet handlar det om den placerades beteende.
- Tjänster har köpts av VoB Syd gällande exempelvis jourfamiljehem och utredningshem.

8. Slutsatser och rekommendationer

KSIU/socialnämnden har ett "samhälleligt föräldraansvar" för de barn och ungdomar som har placerats i familjehem eller HVB-hem. Lagstiftningen anger att KSIU/socialnämnden ansvarar för att barnen/ungdomarna växer upp under trygga och gynnsamma uppväxtförhållanden samt har det skydd/stöd som de behöver.

Vår sammanfattande bedömning är att KSIU mer kraftfullt måste styra genom mål och uppdrag samt krav på återrapportering. Vi ser vikten av att KSIU uttalar vad som ska tillförsäkras barn och unga som placerats i familjehem eller annat boende. Kvalitetskrav bör också uttalas beträffande familjehemmen. Vår bedömning är att KSIU måste bli tydligare beträffande placerade barn och ungdomars trygghet och att de ska ha goda uppväxtförhållanden.

Beträffande uppföljning har vi konstaterat att såväl KSIU som förvaltningen allvarligt har brustit när det gäller överväganden om en placering ska fortsätta eller upphöra. Socialtjänstlagen anger att socialnämnden minst var sjätte månad ska göra ett övervägande - vilket inte har följts. Det tyder på en svag egenkontroll och intern kontroll. Emellertid kan vi konstatera att problemet har uppmärksammats och förbättringsåtgärder har vidtagits. Vi ser vikten av utbildningsinsatser riktade till KSIU för att liknande händelser inte ska inträffa.

Vi har också noterat att förvaltningen saknar dokumenterade anvisningar och rutiner när det gäller familjehem och placerade barn/ungdomar. Vår bedömning är att KSIU måste följa upp att rutiner tas fram beträffande handläggningen av familjehem och placerade barn/unga. I annat fall finns en påtaglig risk att det inte finns samsyn, att personalen tillämpar olika arbetssätt och att förvaltningen inte har en tillfredsställande tillsyn över placerade barn/ungdomar.

Numera finns det två barnsekreterare som arbetar med fokus på de placerade barnen/ungdomarna och en familjehemssekreterare som arbetar med fokus på familjehemmen – vilket är positivt. Det innebär kvalitetsförbättringar avseende uppföljningen av de placerade barnens/ungdomarnas livssituation och förbättrat stöd till familjehemmen.

Vår sammanfattande bedömning är att KSIU kraftfullt måste utveckla sin styrning och uppföljning avseende placerade barn och ungdomar samt familjehem. KSIU måste också säkerställa följsamheten till lagstiftningen och att det finns en rättssäker hantering av ärenden gällande barn och ungdomar.

Våra slutsatser beträffande revisionsfrågorna:

- *Vad säger lagstiftning och kommunens mål/policy om uppföljning av placerade barn och ungdomar? Finns rutiner inom socialtjänsten?*

Det framgår av lagstiftningen att KSIU/socialnämnden ska verka för att barnet/den unge får god vård och god fostran samt gynnsamma uppväxtförhållanden. Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga fortsatt vård vid placering. Vi kan konstatera att det funnits stora brister i följsamheten till socialtjänstlagens krav på överväganden vilket är allvarligt. Emellertid har förvaltningen vidtagit förbättringsåtgärder och vi ser vikten av att KSIU vidtar åtgärder så att bristerna inte kan upprepas. KSIU måste säkerställa att utskottet följer lagstiftningen samt att placerade barn/unga hanteras på ett rättssäkert och tryggt sätt.

Det saknas process- och rutinbeskrivningar beträffande handläggningen av placerade barn/unga och familjehem. De intervjuade uppger att utvecklingsarbete har påbörjats med att ta fram rutiner. Det är angeläget att KSIU säkerställer att det finns klargjorda process- och rutinbeskrivningar samt att de utgör en del av ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete.

- *Vilka krav ställer kommunstyrelsen på familjehem? Vilka kontroller görs före och under placering?*

Varken kommunstyrelsen eller KSIU har uttalat några kvalitetsmål eller krav på familjehemmen eller andra boendeformer för placering av barn/unga. Vi ser vikten av att kvalitetsgarantier uttalas beträffande placerade barn och ungdomar samt familjehem.

Det finns en familjehemssekreterare som utreder tilltänkta familjehem och begär olika registerutdrag, exempelvis från polis och kronofogdemyndighet. Utredning görs enligt den nya Kälvestensmetoden. Under placeringen följs familjehemmet upp genom hembesök och telefonkontakter. Stickproven visar att det finns täta kontakter mellan familjehem och socialförvaltningen. Tjänsten som familjehemssekreterare möjliggör för KSIU att ha uppsikt över familjehemmen samtidigt som hemmen kan få stöd och hålla en fortlöpande kontakt med förvaltningen genom handläggaren.

- *Hur säkerställer socialnämnden att barnet/den unge regelbundet får besök från socialtjänsten och att placeringen hålls under uppsikt? Vilken återkoppling kräver nämnden från genomförda besök?*

Det är positivt att det numera finns två barnsekreterare med uppgiften att ha tillsyn över placerade barn och ungdomar. Vår bedömning är att KSIU har stärkt tillsynen genom barnsekreterare. Därmed kommer det att bli en större och tydligare fokusering på barnet/den unge – vilket är viktigt.

Stickproven visar att placerade barn/unga tidigare huvudsakligen följdes upp genom telefonsamtal med familjehemmet och besök i familjehemmet eller genom de biologiska föräldrarna. Det betyder att barnet/den unge inte själv har kommit till tals. Endast ett fåtal enskilda och dokumenterade samtal har genomförts med barn/unga enligt stickproven.

Det har funnits brister i de överväganden om fortsatt placering som ska göras var sjätte månad och åtgärder uppges ha blivit vidtagna för att komma till rätta med svagheterna. Vi ser det angeläget att barnsekreteraren ges möjlighet att direkt förmedla sina erfarenheter till KSIU. Det är viktigt att KSIU klargöra vad utskottet särskilt vill få svar på från besöken.

- *Vart kan barnet/den unge vända sig om placeringen av olika anledningar inte fungerar? Vet barnet/den unge vem han/hon kan kontakta?*

Det finns ingen rutin som klargör hur placerade barn och ungdomar ska komma i kontakt med socialtjänsten om placeringen av olika anledningar inte fungerar eller om barnet/den unge känner sig otrygg. Enligt de intervjuade har de större barnen/ungdomarna telefonnummer till socialsekreteraren/barnsekreteraren. Det finns också en social jour att tillgå på icke kontorstid.

De små barnens säkerhet och trygghet följs upp via besök och kontakter med familjehem, biologiska föräldrar och förskola m fl. Det finns inga utarbetade rutiner för hur små barn ska kunna förmedla oro eller otrygghet till socialtjänsten.

Building a better
working world

Vår bedömning är att KSIU måste fundera på hur säkerhetssystemen runt placerade barn och ungdomar kan stärkas och utvecklas. Det gäller särskilt beträffande de mindre barnen.

- *Hur ofta görs omplaceringar av placerade barn/unga? Vidtas systematiska förbättringsåtgärder inom socialtjänsten vid avvikelser i placeringen?*

Det görs omplaceringar på grund av sammanbrott vilket stickproven bekräftar. I stickproven finns sammanbrott som i ett fall förklaras med den unges eget beteende och i ett annat med att familjehemspappan inte orkar mer. Vi ser det angeläget att en avvikelserapportering görs vid sammanbrott och att orsaken utreds och analyseras. Det är viktigt för att "lära", åtgärda och förebygga liknande händelser.

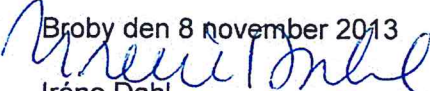
- *Har socialnämnden en god uppföljning av placerade barn/ungas förhållanden och trygghet?*

Vår sammanfattande bedömning är att KSIU har haft allvarliga brister i uppföljningen av placerade barn/ungas förhållanden och trygghet. KSIU måste säkerställa att utvecklings- och förbättringsarbetet fortskrider och att förvaltningen har de förutsättningar som behövs för att stärka och utveckla verksamheten samt åtgärda brister.

Vi lämnar följande rekommendationer beträffande förbättringsområden:

- Att KSIU får utbildning i socialtjänstlagen och det ansvar som åvilar socialnämnden.
- KSIU bör uttala kvalitetskrav och kvalitetsgarantier beträffande familjehemmen samt vad placerade barn/unga och deras närstående kan utkräva och förvänta sig.
- Anvisningar och rutiner måste tas fram rörande socialtjänstens arbete med familjehem och placerade barn/ungdomar.
- Nämnden bör försäkra sig om att barnet/den unge får tillräckligt med besök och egen tid med besökande socialsekreterare samt att innehållet i besöket dokumenteras.
- Säkerheten runt placerade barn och ungdomar bör klargöras liksom möjligheten att slå larm och snabbt komma i kontakt med socialtjänsten vid otrygghet. Det gäller särskilt de mindre barnen.
- De familjehem som anlitas direkt av kommunen bör tillförsäkras utbildning.
- KSIU måste säkerställa följsamheten till Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter SOSFS 2011:9 och SOSFS 2012:11.
- KSIU bör emellanåt utvärdera sitt eget arbete genom att exempelvis ta del av hela livsberättelser samt de beslut och insatser som tagits över tiden i enskilda ärenden. Genom en sådan utvärdering kan viktig kunskap inhämtas om både det som blivit positivt och mindre bra. Det ger viktiga erfarenheter i styrningen och uppföljningen av arbetet med barn och ungdomar.

Broby den 8 november 2013

Iréne Dahl
Certifierad revisor
EY

9. Intervjuade personer i granskningen

- Jakob Torsteinsson, socialchef/verksamhetschef
- Mirjam Englund, enhetschef, utredning
- Ingrid Magnusson, familjehemssekreterare